

Morgenbladets kronikk 1. april 1948

Norges stilling under en ny krig.

Av overløge Johan Scharffenberg

II.

I Morgenbladet nr. 30 neynte jeg de praktisk viktigste alternativer, senere har jeg i Gøteborg Handels- och Sjøfarts-Tidning nr. 59 oppstilt et skjema med alle tenkelige alternativer for Norges og Sveriges stilling under en ny krig. Det finnes neppe flere logiske muligheter. — Skjønt bare få er diskutabile, er en slik oppstilling nyttig for analysen. Skjemaet har gyldighet enten krigen kommer om 5, 10 eller 20 år.

A.

Samme utenrikspolitikk.

I.

Norge og Sverige nøytrale.

II.

Norge og Sverige med i krigen på samme side

II a med vestmaktene,
II b med Russland.

B.

Forskjellig utenrikspolitikk.

III.

Sverige nøytralt, Norge krigførende

III a med vestmaktene,
III b med Russland.

IV.

Norge nøytralt, Sverige krigførende

IV a med vestmaktene,
IV b med Russland.

V.

Norge og Sverige med i krigen på hver sin side
(her er to muligheter).

Alternativ V må hindres for enhver pris. Hvis det ikke kan bli

sluttet forsvarsforbund eller annen militær avtale, bør det i det minste ved et krigsutbrudd bli utvekslet samme bindende erklæringer som 8. august 1914 om at de to regjeringer er «enige om å utelukke muligheten av at krigstilstanden i Europa under noen omstendighet, skal føre til at det ene rike treffer fiendtlige forføyninger mot det annet».

Frivillig går intet skandinavisk land med Russland. Bare hvis kommunistene kan tilrive seg makten, kan b-alternativene bli aktuelle, men alene har de ikke makt til det hvis myndighetene er årvåkne. Da nordisk nøytralitet vil være trygget for Russland enn tvungen tilslutning, burde kommunistene støtte en slik politikk. Men hvis vi går med vestmaktene, er det grunn til å frykte dem som «femte kolonne». Forhåpentlig kan b-alternativene settes ut av betraktning.

Norge kan ikke bevare sin selvstendighet hvis Sverige mister sin (det omvendte er også mindre sannsynlig). Derfor er alternativ IV ikke i Norges og neppe heller i Sveriges interesse og bør falle bort.

Således står bare alternativene I, II a, III a tilbake for en realistisk analyse.

Etter de omtrent samstemmige uttalelser i Riksdagen 4. februar og senere uttalelser av utenriksminister *Undén* og den tidligere forsvarsminister, nå landbruksminister *Sköld* synes det offisielle Sverige å ville holde fast ved nøytralitetslinjen —

alternativ II a har da for tiden små utsikter.

Hvis Norge virkelig definitivt har oppgitt nøytraliteten, skulle *alternativ III a* være det eneste sannsynlige, samme stilling som i annen verdenskrig: Sverige nøytralt, Norge krigførende på vestmaktens side. Dette alternativ må derfor prøves inngående, uten illusjoner. Har Norge da — som forutsatt i min første artikkel — ikke våget på forhånd å gå inn i vestunionen og treffe avtale med den og USA om øyeblikkelig hjelp ved krigsutbruddet, er en russisk okkupasjon av hele landet overveiende sannsynlig innen vestmaktene kan komme til hjelp. Så lenge vårt forsvar ennå ikke er bygd opp til maksimal styrke, kan Norge ikke *alene* stanse en russisk invasjon. Man vil innvende at da hadde Norge heller ikke kunnet avverge den tyske okkupasjon 9. april 1940 (hvilket jeg anser som mulig ved opprustning fra 1936). Hertil er å svare: Russland har landegrense til Finnmark og er nå sterkere enn Tyskland var dengang, og navnlig er dessverre England langt svakere nå enn i 1940. Selv dengang overvurderte vi forresten Englands og Frankrikes styrke, en feil vi ikke må gjøre om igjen. Vestunionen selv stoler nå mest på USA's hjelp. Sammenligningen mellom det tyske angrep 1940 og et eventuelt russisk angrep er neppe holdbar.

Norge blir ikke den viktigste krigskueplass. Etter all sannsynlighet vil USA's styrker bli opptatt i Stille-

Morgenbladet 1/4. 1948

2/ (1-2

havet og Asia (China hvor det tegner til seier for kommunistene, og Korea), Middelhavet og Mellom-Europa. Militærøvelsene i Canada og Alaska skal ha vist at soldatene led for meget ved klimaet; russerne har folk som er akklimatisert for polaregnene. Det synes nå å være mindre interesse for «den korteste vei» over Nordishavet, enkelte svenske militære sakkyndige har stadig hatt liten tro på polarstrategien. Vi bør neppe sette for stor lit til unnsetning ad den vei. Mest sannsynlig vil Norge ikke kunne få effektiv hjelp før vestmaktene har seiret i Mellom-Europa. I hvert fall vil det være forsiktigst å regne med faren for en årelang russisk okkupasjon. Den vil sikkert ikke bli lemfeldigere enn den tyske, i samarbeid med våre kommunister vil okkupasjonsmakten sannsynligvis bruke lignende metoder som i de baltiske statene for å omdanne vårt samfunn etter sovjetmønster. Vi bør heller ikke regne med et totalt russisk sammenbrudd som det tyske i 1945. Den europeisk-asiatiske koloss med sine enorme avstander og hjelpemidler kan ikke lammes bare med atombomber mot de store byene, og vi bør vel be Norge spart for frigjøring ved atombomber. Det er tvilsomt om russiske tropper i Norge vil kapitulere uten kamp, man må regne med at det blir krig i vårt land, og at russerne når de trekker seg nordover, vil bruke «den brente jords taktikk» som de gjorde i sitt eget land og tyskerne i Nord-Norge høsten 1944. Norges forsyning med livsfornødenheter vil — hvis krigen kommer innen få år — være langt dårligere enn i 1940.

Faren for en russisk okkupasjon er etter mitt skjønn så stor at den skremmer meg av hensyn til det norske folks lidelser og dets framtid.

Forts. side 5.

Norges stilling - - -

Forts. fra side 3.

Nøytralitetens motstandere plikter i hvert fall å overveie alvorlig de mulige følger av å velge alternativ III a.

Som nevnt er det ennå usannsynlig at Sverige frivillig vil gå med i krigen på vestmaktens side, men det kan bli tvunget til det. Hvordan vil en utvikling etter alternativ II a sannsynligvis forløpe?

Vestmaktene vil vanskelig kunne yte virksom hjelp i Østersjøområdet. Man må regne med russisk okkupasjon av en del både av Sverige og Norge, navnlig i nord. De to land må da føre et felles eksistensforsvar i hjertet av halvøya. Tyskerne forberedte et slikt forsvar i Dovreavsnittet hvis hæren skulle oppta kamp etter en alliert invasjon, det ble utført store byggeforetagender, og general Boehm hadde visstnok til slutt sitt hovedkvarter på Dombås, men heldigvis lystret han kapitulasjonsordren fra admiral Doenitz. Planen tør fortjene sakkyndig drøftelse hvis vi vil et eksistensforsvar.

Alternativ I, norsk og svensk nøytralitet i forbindelse med den sterkest mulige opprustning etter felles plan og i samarbeid mellom den norske og den fortrinnsvis svenske våpenindustri, er etter min overbevisning det for Nordens framtid lykkeligste valg.

Kan et nordisk forbund sikre Danmarks fred? Jeg tror det ikke, det smerter meg bittentå tilstå det. Forut for annen verdenskrig fikk den danske regjering åpen beskjed om ikke å regne med Englands hjelp i begynnelsen av krigen. Man kan ikke vente at Danmark skal utsette seg for ødeleggelse av millionbyen København og andre større byer. De geografiske forhold gir ikke tilstrekkelig dybde for et lengere-

varende forsvar av Jylland og øyene. Den kjente flyver oberstløytnant Kaj Birksted har nylig utviklet den radikale tanke at marinen og flyvåpnet skal fortsette krigen fra baser i utlandet. Men det er vel tvilsomt om denne heroiske plan vil få tilslutning, og kunne den ikke føre til represalier mot den hjemmeverende befolkning?

Selvfølgelig vil russisk okkupasjon av Danmark være farlig især for Sverige, men også for Norge, men den gjør ikke et forsvar av den skandinaviske halvøy umulig hvis hærledelsen forstår å utnytte naturforholdene.

Hvis Norge alene tar del i krigen, frykter jeg altså russisk okkupasjon og borgerkrig. Jeg anser koordinasjon av Norges og Sveriges utenriks- og forsvarspolitik som mer betryggende enn Norges isolerte tilslutning til vestunionen, hvis Sverige holder seg utenfor. Hovedsaken er at Norge og Sverige holder sammen i fred eller i krig, om så må være og da på vestmaktens side.

Disse spørsmål bør komme under alminnelig ordskifte, med bydende krav om at folket skal få full rede på statsmaktens planer. Folket er villig til ofre for sin frihet, men det bør nekte å la seg lede ut i krigen med blind for øynene. Det har krav på selv å treffe valget.

Det er ikke nok å forsikre at vi ikke vil ha «en ny 9. april», ikke vil bli «tatt på sengen».

Spørsmålet er om vi kan unngå en ny okkupasjon. Også på denne mulighet må vi være forberedt i tide.

Ingen vet om det blir en ny krig. Det eneste sikre er at den moderne krig kommer uten varsel. Det er tilfått å håpe, men ønsketenkning er farlig. Jeg har villet tvinge til realistisk analyse ved å sammenstille alle logisk mulige alternativer.

Johan Scharffenberg.